

MAREK GÓRKA¹

ORCID: 0000-0002-6964-1581

CIEMNY ŚWIAT USŁUG SEKSUALNYCH REALNE I WIRTUALNE ZAGROŻENIA DLA SPOŁECZEŃSTWA

Wprowadzenie

Branża erotyczna entuzjastycznie przyjmuje każdą nową technologię informatyczną, dzięki której może zwiększyć dostęp użytkowników do specyficznych treści, takich jak internetowe występy strip-tease'u, pokazy seksualne i komercyjne „podglądanie”. Globalne platformy komunikacyjne są coraz bardziej widoczne, eksponując molestowanie i wykorzystywanie kobiet oraz jednocześnie zwiększając przy tym prywatność i swobodę komunikacji mężczyzn, którzy chętnie wykorzystują tę sytuację. Platformy te niestety normalizują zachowania mężczyzn związane z wykorzystywaniem i molestowaniem, a przemoc oraz upokarzanie stają się przedmiotem erotyzacji. Nie ma wątpliwości, że kumulacja doświadczeń związanych z nowymi technologiami informatycznymi, odnajdywanie wsparcia w społecznościach online oraz pozytywne doświadczenia seksualne wzmacniają i dodają sprawcom sił. Obserwowanie kobiet i interakcje z nimi na stronach internetowych o tematyce erotycznej prowadzi do utraty empatii wobec nich jako istot ludzkich. Kobiety biorące udział w pokazach seksualnych online są wykorzystywane w sposób podobny do tego, jaki ma miejsce

¹ Dr hab. Marek Górka — profesor Politechniki Koszalińskiej, politolog, absolwent Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Autor prac poświęconych działalności izraelskich oraz polskich służb wywiadowczych, cyberzagrożeniom oraz cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży, m.in.: *Sekurytyzacja współczesnej polityki cyberbezpieczeństwa; Istota bezpieczeństwa cybernetycznego w polityce państw Grupy Wyszehradzkiej w latach 2013–2017; Wokół teorii polityki bezpieczeństwa cybernetycznego; Mossad. Porażki i sukcesy tajnych służb izraelskich; Cyberbezpieczeństwo dzieci i młodzieży. Realny czy wirtualny problem polityki bezpieczeństwa; Cyberbezpieczeństwo jako podstawa bezpiecznego państwa i społeczeństwa w XXI wieku*. Członek Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego, Polskiego Towarzystwa Oceny Technologii oraz Italian Team for Security, Terroristic Issues & Managing Emergencies. Zainteresowania badawcze autora to polityka bezpieczeństwa, cyberbezpieczeństwo, terroryzm, służby wywiadowcze i kontrwywiadowcze, socjologia Internetu, rywalizacja wyborcza, przywództwo charyzmatyczne, karnawalizacja życia publicznego.

Adres do korespondencji: <marek_gorka@wp.pl>.

w tradycyjnej branży erotycznej, przy czym często występuje zwiększone nasilenie tego zjawiska. Niniejszy artykuł wpisuje się w aktualnie popularne badania nad zastosowaniem nowych technologii informatycznych do wykorzystywania seksualnego kobiet i ich nieludzkiego traktowania².

W drugiej dekadzie XXI w. powszechny dostęp do technologii cyfrowych przyczynił się do wzrostu popularności aktów ekshibicjonistycznych w cyberprzestrzeni. Można to potwierdzić, obserwując rozpowszechnienie się publicznego udostępniania prywatnych treści osobistych. Technologie cyfrowe stały się kluczowym czynnikiem kształtującym współczesne społeczeństwo, przyciągając uwagę badaczy i inspirując badania nad przemianami społecznymi — w tym w obszarach polityki dotyczącej bezpieczeństwa online oraz socjologii cyfrowego świata³.

W dzisiejszych czasach pornografia jest łatwo dostępna w wielu domach dzięki Internetowi i telewizji kablowej. Jednak jej współczesne, cyfrowe wcielenie to nowa forma tego zjawiska, która pojawiła się w ostatnich trzydziestu latach za sprawą wykorzystania aparatów cyfrowych, kamer oraz szybkiego połączenia internetowego. Te wszystkie udogodnienia pozwoliły użytkownikom na publikowanie materiałów w przestrzeni wirtualnej. Nie ma wątpliwości, że popularność sieci i technologii komputerowych doprowadziły do gwałtownego wzrostu treści o charakterze seksualnym dostępnych online, co sprawiło, że musiały się one stać istotnym obiektem badań dotyczących społecznych procesów⁴.

Powszechny dostęp do Internetu zapoczątkował pojawienie się cyberprostytycji, co oznacza świadczenie usług seksualnych w przestrzeni wirtualnej. Ten trend staje się coraz bardziej powszechny ze względu na łatwość i anonimowość tworzenia oraz udostępniania treści pornograficznych, a także ogólną dostępność tych treści. W sieci ludzie mogą swobodnie wyrażać swoje pragnienia, nie martwiąc się o ich przykre konsekwencje czy wpływ na życie codzienne⁵. Należy również zauważyć, że Internet ma wpływ na zjawisko prostytucji w prawdziwym życiu, zwłaszcza wśród młodych ludzi. Paradoksalnie można powiedzieć, że dostępność płatnych transmisji seksualnych online zmniejszyła zjawisko realnej prostytucji wśród młodych ludzi⁶. Podobny trend zaobserwowano w komercjalizacji pornografii, gdzie tradycyjna sprzedaż treści seksualnych spada na rzecz cyberpornografii. Strony internetowe oferujące usługi transmisji na żywo umożliwiają użytkownikom płacenie za udział w pokazach na żądanie, w których wykonawca może zostać zabrany na prywatną sesję.

² J. Pacewicz-Biegańska, *Pornografia jako świat wyobrażony kobiecej i męskiej seksualności*, „Ars Educandi” 2015, nr 12, s. 41–50.

³ G. Wiktorowski, „Szaleństwo ciała” — *pornografia współczesna a medykalizacja ciała. Implikacje historycznomedyczne*, „Forum Socjologiczne” 2017, t. 8, s. 125–145.

⁴ P. Szota, *Prostytycja i jej nowe formy oraz zjawiska pokrewne a regulacje prawne*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Iuridica” 2018, t. 85, s. 47–61.

⁵ D. Roe-Sepowitz i in., *Invisible Offenders: Estimating Online Sex Customers*, „Journal of Human Trafficking” 2016, Vol. 2, No. 4, s. 272–280.

⁶ J.W. Roberts, S.A. Hunt, *Social control in a sexually deviant cybercommunity: A capers' code of conduct*, „Deviant Behavior” 2012, Vol. 33, No. 10, s. 757–773.

Chociaż relacja ta nie obejmuje fizycznego kontaktu między „dostawcą a odbiorcą”, to nadal jest to forma świadczenia usług seksualnych⁷.

Prostytucja i technologia są ściśle ze sobą związane — Internet, strony internetowe, blogi oraz poczta elektroniczna stały się narzędziem do aranżowania spotkań seksualnych między ludźmi. Zazwyczaj ten proces zaczyna się od rozmów online, które mogą prowadzić do spotkania twarzą w twarz. Dla osób doświadczających ostracyzmu społecznego i trudności w zaspokojeniu swoich intymnych potrzeb tradycyjnymi sposobami, cyberprzestrzeń staje się ważnym rozwiązaniem. Niemniej jednak Internet, w kontekście wymiaru seksualnego, stanowi potencjalnie miejsce niebezpieczne, zwłaszcza dla młodych ludzi, którzy — ze względu na niedojrzałość emocjonalną, zbytnią ufność wobec innych użytkowników — mogą narazić się na niebezpieczne sytuacje.

Spoleczno-polityczny wymiar badań nad prostytutką

Prostytucja stanowi przedmiot badań różnych dziedzin nauk społecznych, takich jak: nauki polityczne, badania nad bezpieczeństwem, socjologia pracy, socjologia Internetu, socjologia płci oraz społeczno-kulturowe aspekty ludzkiej seksualności. O zjawisku prostytucji często dyskutuje się w przestrzeni publicznej, a politycy, szczególnie ci o poglądach konserwatywnych, domagają się jej ograniczenia lub całkowitego zakazu. Narastające wykorzystanie sieci do komunikacji i przesyłania treści pornograficznych prowadzi do dyskusji na temat konieczności zaistnienia regulacji w tej dziedzinie. Niemniej jednak należy zauważyć, że całkowite monitorowanie przesyłanych materiałów jest skomplikowane i wiąże się z wieloma problemami prawnymi dotyczącymi wolności wypowiedzi⁸. Niestety współczesna rzeczywistość zapewnia użytkownikom Internetu bezproblemowy dostęp do treści seksualnych, a mimo działań nadzorczych i regulacyjnych instytucji publicznych pełne monitorowanie złożonego cyfrowego środowiska staje się coraz trudniejsze. Osoby trudniące się pracą seksualną wykorzystują wiele luk i możliwości w obszarach takich jak prawo, polityka, kultura i technologia, a nadzór nad Internetem jest niełatwy do realizacji, ponieważ liczne jego obszary funkcjonują często poza zasięgiem kontroli władz, kreując w ten sposób unikalną, równoległą rzeczywistość⁹. Zarówno instytucje państwowe, jak i świat nauki napotykają trudności w uchwyceniu i zbadaniu wszystkich zjawisk i procesów zachodzących w cyberprzestrzeni. Ważne jest zrozumienie ograniczeń nadzoru i kontroli w tym obszarze, a także subtelnych społeczno-politycznych aspektów prostytucji, aby skutecznie reagować na jej wyzwania.

⁷ A. Cooper i in., *Predicting the future of Internet sex: Online sexual activities in Sweden*, „Sexual and Relationship Therapy” 2003, Vol. 18, No. 3, s. 277–291.

⁸ J.H. Lipschultz, *Free expression in the age of the Internet*, Boulder 2000.

⁹ M.M. Lanier, A.T. Cooper, *From papyrus to cyber: how technology has directed law enforcement policy and practice*, „Criminal Justice Studies” 2016, Vol. 29, No. 2, s. 237–262.

Spoleczne nastawienie do treści intymnych zmieniało się wraz z rozwojem technologicznym, z którego dobrodziejstw konsumenci w Europie Zachodniej korzystali już w latach siedemdziesiątych. Obecna rewolucja technologiczna, szczególnie dzięki powszechnej dostępności stosunkowo tanich urządzeń takich jak smartfony, ułatwiła tworzenie osobistych materiałów pornograficznych¹⁰. Rozpowszechnienie Internetu umożliwiło niemal nieograniczoną interakcję społeczną i jest bezpośrednio związane z socjologią Internetu, która obejmuje analizę rynku usług seksualnych online i ról społecznych związanych z cyberprostytucją, takich jak rola klienta i dostawcy¹¹. Innym równie ważnym obszarem badań jest analiza sposobów, w jaki Internet wpływa na sposoby świadczenia usług seksualnych, takich jak rozmowy wideo i transakcje online. To z kolei może wpływać na kwestie bezpieczeństwa i postrzeganie osób zainteresowanych usługami seksualnymi¹². Socjologia Internetu obejmuje również badania charakteryzujące grupy społeczne korzystające z usług cyberprostytucji i ich potrzeby¹³.

Ewolucja społecznych norm w podejściu do kwestii intymnych koreluje z dynamicznym rozwojem technologicznym, który już w drugiej połowie XX w. umożliwił łatwy dostęp do tego rodzaju treści w Europie Zachodniej. Współczesna cyfrowa rewolucja, w tym powszechna dostępność do niedrogich urządzeń takich jak smartfony, istotnie ułatwiła produkcję prywatnych materiałów pornograficznych oraz ich szerokie rozpowszechnianie dzięki Internetowi, stwarzając niemal nieograniczone możliwości interakcji społecznej¹⁴. Zjawiska te są ściśle powiązane z badaniami socjologii Internetu, gdzie zgłębiany jest internetowy rynek usług seksualnych, role społeczne w kontekście cyberprostytucji oraz wpływ Internetu na organizację i percepcję usług tego rodzaju. Badacze zwracają uwagę, że w przestrzeni publicznej coraz częściej pojawiają się opinie sugerujące, że prostytucja powinna być traktowana na równi z innymi zawodami i podlegać odpowiednim regulacjom¹⁵. Argumentują, że legalizacja mogłaby zmniejszyć społeczną stygmatyzację oraz stworzyć bezpieczniejsze środowisko pracy dla osób oferujących usługi seksualne¹⁶. Perspektywa

¹⁰ R. Odinak, *Prostitution adjacent: the politics and performance of mediated motherhood and sex work*, "Feminist Media Studies" 2024, Vol. 24.

¹¹ J.L. Taylor, H.E. Canary, *Organizing Prostitution Through Silence Discourse: Unveiling Masks of a Masquerade*, "Western Journal of Communication" 2017, Vol. 81, No. 1, s. 21–42.

¹² R.M.F. Hower, *The Language of Violence: Exploring the Contested Relationship Between Violence Against Women and Sex-Work/Prostitution*, "Social & Legal Studies", <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/09646639221140796>>, 14 lutego 2023 r.

¹³ A. Farmer, A.W. Horowitz, *Prostitutes, Pimps, and Brothels: Intermediaries, Information, and Market Structure in Prostitution Markets*, "Southern Economic Journal" 2013, Vol. 79, No. 3, s. 513–528.

¹⁴ F.S. Lane, *Obscene Profits: The Entrepreneurs of Pornography in the Cyber Age*, New York 2000.

¹⁵ I. Vlasea, M. Grasso, *Support for Prostitution Legalization in Romania: Individual, Household, and Socio-cultural Determinants*, "The Journal of Sex Research" 2023, Vol. 60, No. 6, s. 937–946.

¹⁶ M.A. Hansen, I. Johansson, *Asking About "Prostitution", "Sex Work" and "Transactional Sex": Question Wording and Attitudes Toward Trading Sexual Services*, "The Journal of Sex Research" 2023, Vol. 60, No. 1, s. 153–164.

ta wywodzi się z badań socjologii pracy, która analizuje różnorodne czynniki wpływające na warunki pracy oraz relacje pomiędzy pracodawcami a pracownikami. Działy socjologii pracy zajmują się natomiast badaniami nad aspektami takimi jak środowisko pracy, prawa pracownicze, płace, świadczenia socjalne, a także wpływem tych zagadnień na postrzeganie branży seksualnej. Badania te mogą również skupić się na wpływie cyberprostytyucji na społeczne postrzeganie seksualności, relacje międzyludzkie, równość płci oraz zjawiska przemocy seksualnej.

Warto zauważyć, że postawy społeczne i stereotypy mają istotny wpływ na kształtowanie polityki państwowej oraz proces tworzenia prawa. Wiele rządów podjęło próby uregulowania obecności prostytucji w przestrzeni publicznej¹⁷. Oponenti tych inicjatyw argumentują, że legalizacja prostytucji mogłaby być odbierana jako sankcjonowanie tego zjawiska, co stwarzałoby poważny dylemat dla decydentów. Sprawa jest dodatkowo skomplikowana przez to, że materiały związane z prostytucją są powszechnie dostępne w Internecie, a z uwagi na to, że cyberprzestrzeń stanowi integralną część przestrzeni publicznej, uznaje się, że takie treści już na stałe wpisały się jako element naszej codzienności¹⁸. W efekcie prostytucja stanowi temat gorących debat publicznych, które stawiają przed decydentami wybór między konserwatywnym a liberalizmem moralnym. Podejście konserwatywne opowiada się za zachowaniem tradycyjnych norm moralnych dotyczących przemysłu seksualnego, kładąc nacisk na stabilność społeczną i moralną. Natomiast liberalizm moralny, podkreślając autonomię jednostki, opowiada się za większą swobodą wyboru w kwestii pracy w branży seksualnej, o ile te decyzje nie naruszają bezpośrednio praw innych osób¹⁹. Zatem sposób, w jaki seksualność jest postrzegana i akceptowana, może służyć jako delikatny wskaźnik różnic między konserwatywnym a liberalnym podejściem do życia społecznego. Niemniej jednak dyskusja na temat prostytucji, podobnie jak dyskusja na temat narkotyków, jest skomplikowana i często filtruje się przez pryzmat moralnych osądów²⁰.

W społeczeństwach o konserwatywnym nastawieniu często uznaje się, że skorzystanie z usług seksualnych łamie tradycyjne wartości i normy kulturowe, co skutkuje stygmatyzacją i wykluczeniem osób zajmujących się świadczeniem takich usług dla społeczności²¹. Niektóre grupy społeczne wytyczają granice, które odróżniają „nas” od „nich”, co można dostrzec w działaniach wielu lokalnych władz zmierzających do umiejscowienia „domów publicznych” z dala od szkół, parków, kościołów oraz innych

¹⁷ V. Nagy, A. Powell, *Legalising Sex Work: The Regulation of 'Risk' in Australian Prostitution Law Reform*, "Current Issues in Criminal Justice" 2016, Vol. 28, No. 1, s. 1-16.

¹⁸ A. Agrawal, *Sex Work and the Political Gaze*, "Social Change", <<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0049085719863905>>, 16 lutego 2023 r.

¹⁹ Ch.S. Leon, C.S. Shdaimah, *JUSTifying Scrutiny: State Power in Prostitution Divergence Programs*, "Journal of Poverty" 2012, Vol. 16, No. 3, s. 250-273.

²⁰ Ch. Ashford, *Sex work in cyberspace: who pays the price?*, "Information & Communications Technology Law" 2008, Vol. 17, No. 1, s. 37-49.

²¹ I. Crowhurst, M.L. Skilbrei, *International comparative explorations of prostitution policies: lessons from two European projects*, "Innovation: The European Journal of Social Science Research" 2018, Vol. 31, No. 2, s. 142-161.

miejsc użyteczności publicznej. To wykluczenie społeczne zostało odnotowane w literaturze, a badacze podkreślają konieczność podejmowania działań w celu zapewnienia wsparcia osobom zajmującym się świadczeniem usług seksualnych²².

Badanie prostytucji oraz cyberprostytucji umożliwia dogłębne zrozumienie społecznych, kulturowych i politycznych aspektów związanych z płcią i tożsamością płciową. Socjologia płci stanowi cenny zasób informacji w tej dziedzinie, gdyż wyraźnie ukazuje, że kobiety są często traktowane jak obiekty seksualnej sprzedaży, podczas gdy mężczyźni pełnią rolę „kupujących”. Analiza ta pozwala lepiej zrozumieć kulturowe i społeczne czynniki determinujące taki podział ról oraz ich konsekwencje dla obu płci²³. Dodatkowo, socjologia gender ma możliwość analizowania wpływu prostytucji na stereotypy płciowe i standardy związane z seksualnością, w tym na przykład zjawiska przemocy seksualnej, nierówności płci oraz efekty mediów i kultury masowej na identyfikację płciową i seksualną. Z kolei socjologia seksualności może badać relacje między różnymi aspektami życia seksualnego, takimi jak orientacja seksualna, preferencje, praktyki i identyfikacja płciowa. Szczególnie istotnym zagadnieniem jest kontekst, w którym kobiety są postrzegane jako obiekty seksualne, a mężczyźni jako nabywcy korzystający z usług seksualnych²⁴. Działania w cyberprzestrzeni wpływają na postrzeganie seksualności, wprowadzając innowacyjne sposoby korzystania z usług seksualnych, takie jak transakcje online czy wideorozmowy. To może prowadzić do powstawania nowych praktyk seksualnych i zmian w społecznym postrzeganiu seksualności.

Wiele osób zmuszonych do świadczenia usług w branży seksualnej, w tym cyberprostytucji, często doświadcza przemocy seksualnej i wyzysku. Socjologia seksualności może badać wpływ cyberprostytucji na przemoc seksualną, w tym handel ludźmi i wykorzystywanie seksualne. Osoby pracujące w tej branży często spotykają się z nietolerancją i dyskryminacją ze strony społeczeństwa. Socjologia seksualności pomaga zrozumieć czynniki wpływające na te postawy oraz konsekwencje dla pracowników branży seksualnej.

Należy zauważyć, że prostytucja i cyberprostytucja są zjawiskami zróżnicowanymi i wieloaspektowymi. Istnieją różne formy działalności, modele biznesowe oraz zróżnicowane profile klientów i pracowników. To pozwala na pełniejsze zrozumienie tych zjawisk i umożliwia bardziej skuteczne podejście do przeciwdziałania ich negatywnym skutkom oraz tworzenia wspierających polityk i interwencji. Badania socjologiczne muszą uwzględniać różnorodność tych aspektów i analizować je w kontekście warunków społeczno-kulturowych oraz systemów wartości. Osoby pracujące w dziedzinie cyberbezpieczeństwa często doświadczenia wykluczenia społecznego, braku możliwości rozwoju kariery i trudnej sytuacji

²² I.M. Young, *The Ideal of Community and the Politics of Difference*, Philadelphia 1995.

²³ J.D. Moorman, K. Harrison, *Gender, Race, and Risk: Intersectional Risk Management in the Sale of Sex Online*, „The Journal of Sex Research” 2016, Vol. 53, No. 7, s. 816–824.

²⁴ D. Roe-Sepowitz, S.B. Ryon, K. Hickie, *Invisible Offenders: Estimating Online Sex Customers*, „Journal of Human Trafficking” 2016, Vol. 2, No. 4, s. 272–280.

finansowej, co może prowadzić do wyboru świadczenia usług seksualnych²⁵. W związku z tym, przedstawione w tekście badania mają na celu zrozumienie, w jakim stopniu czynniki związane z bezpieczeństwem społecznym wpływają na decyzję osób o podjęciu pracy w branży seksualnej.

Metodologia badań nad zjawiskiem prostytucji i cyberprostytucji

Cyberprostytucja polega na oferowaniu usług seksualnych przy użyciu Internetu lub innych narzędzi komunikacyjnych. Zainteresowanie cyberprostytucją wzrasta ze względu na powszechny dostęp do sieci oraz możliwość anonimowego kontaktu z klientami²⁶. Serwisy internetowe, w tym witryny internetowe, aplikacje na urządzenia mobilne, fora internetowe, czaty oraz komunikatory online, są wykorzystywane do świadczenia usług seksualnych. Badania wskazują, że cyberprostytucja jest najczęściej praktykowana przez młode kobiety, które z różnych przyczyn nie są zainteresowane pracą w tradycyjnej prostytucji lub nie mogą tam pracować²⁷. Jednakże cyberprostytucja może stanowić równie duże zagrożenie jak konwencjonalna prostytucja, a niektóre jej odmiany, jak na przykład „seks na kamerze”, mogą być wyjątkowo szkodliwe dla zdrowia fizycznego i psychicznego osób pracujących w branży seksualnej²⁸. Nowe badania dotyczące prostytucji oraz cyberprostytucji akcentują istnienie przemocy i wykorzystywania seksualnego w ramach tych zjawisk. Wyniki badań wskazują, że kobiety werbowane do pracy w branży cyberseksu często są przymuszane do wykonywania różnych czynności seksualnych, przy czym ich działalność jest kontrolowana i nadzorowana przez osoby trzecie²⁹. Niejednokrotnie pojawiają się także negatywne konsekwencje dla ich zdrowia psychicznego oraz problemy związane z klientami, którzy — angażując się w ryzykowne aktywności — często narażają je na niebezpieczeństwo wykorzystania seksualnego³⁰.

W literaturze naukowej prostytucję opisuje się jako formę handlu usługami seksualnymi w zamian za pieniądze lub inne istotne korzyści³¹. Ta forma handlu jest zakorzeniona w zawiłych interakcjach społecznych. Niektórzy naukowcy interpretują prostytucję jako fenomen ściśle związany

²⁵ M. Farley, *Making the connections: resource extraction, prostitution, poverty, climate change, and human rights*, "The International Journal of Human Rights" 2022, Vol. 26, No. 6, s. 1032–1055.

²⁶ L.S. Jonsson, C.G. Svedin, M. Hydén, *Young women selling sex online — narratives on regulating feelings*, "Adolescent Health, Medicine and Therapeutics" 2015, Vol. 6, s. 17–27.

²⁷ A.N. Cimino, *Uncovering Intentions to Exit Prostitution: Findings from a Qualitative Study*, "Victims & Offenders" 2019, Vol. 14, No. 5, s. 606–624.

²⁸ T. Sanders i in., *Crimes and Safety in the Online Sex Industry* [w:] T. Sanders i in. (eds), *Internet Sex Work. Beyond the Gaze*, Glasgow 2018, s. 87–119.

²⁹ T. Sanders, J. Scoular, R. Campbell, *Sex Work, Hate Crime and the Criminal law*, "The Journal of Criminal Law" 2022, Vol. 86, No. 2, s. 109–125.

³⁰ C. Benoit i in., *The Relative Quality of Sex Work*, "Work, Employment and Society" 2020, Vol. 35, No. 2, s. 239–255.

³¹ J. Weeks, *The Languages of Sexuality*, New York 2011.

z męskimi potrzebami seksualnymi i trudnościami w ich zaspokojeniu w ramach małżeństwa³². Podczas prowadzenia badań nad prostytutką i cyberprostytucją istotne jest uwzględnienie różnorodności tych zjawisk, obejmującej różne rodzaje działalności, modele biznesowe, profile klientów i pracowników oraz kontekst społeczno-kulturowy i systemy wartości. Metody badawcze mogą obejmować zbieranie danych zarówno jakościowych, jak i ilościowych, takie jak ankiety, wywiady, uczestnicząca obserwacja oraz analiza treści. Istotne jest zapewnienie ochrony prywatności i poufności uczestników, uzyskanie ich świadomej zgody oraz unikanie szkód wynikających z badań.

Badania nad cyberprostytucją są kontynuacją wcześniejszych badań dotyczących zagrożeń dla młodych ludzi, takich jak nienawiść, pornografia i prostytutka³³. Korzyści z tej kontynuacji pozwalają na śledzenie ewolucji cyberzagrożeń, a przede wszystkim umożliwiają zidentyfikowanie długoterminowych wzorców i tendencji w zakresie zagrożeń internetowych. Można również założyć, że dalsze badania oparte na poszerzeniu grupy badawczej mogą pomóc w zrozumieniu, jak rozwój technologii wpływa na zjawisko cyberprostytucji oraz jakie nowe wyzwania badawcze się pojawiają. Współczesne analizy zostały jednak rozwinięte przez zastosowanie metod jakościowych i rozszerzenie grupy badawczej, dzięki czemu, badania nad cyberprostytucją przynoszą wiele korzyści. Po pierwsze umożliwiają one bardziej szczegółowe zrozumienie złożonych mechanizmów i dynamiki tego zjawiska, co może prowadzić do bardziej precyzyjnych wniosków i rekomendacji. Po drugie poszerzenie grupy badawczej pozwala na uwzględnienie większego zakresu doświadczeń i perspektyw, co z kolei może prowadzić do bardziej reprezentatywnych wyników. Ponadto badania oparte na metodach jakościowych pozwalają na lepsze zrozumienie kontekstu społecznego i kulturowego, w którym zachodzi cyberprostytucja, co może pomóc w opracowywaniu bardziej skutecznych strategii interwencji i prewencji. Wreszcie — badania te mogą przyczynić się do zwiększenia świadomości społecznej na temat problemów związanych z cyberprostytucją oraz promowania dialogu i działań zmierzających do ich rozwiązania.

W artykule badanie zostało podzielone na dwie części: pierwsza dotyczy tradycyjnej prostytutki, natomiast druga dotyczy cyberprostytucji. Choć cyberprostytucja nie zawsze wymaga bezpośredniego fizycznego kontaktu, to jednak może do niego prowadzić poprzez późniejsze relacje online między użytkownikami Internetu. Zjawisko to jest różnorodne, a także coraz bardziej obecne w codziennym życiu online, co wymaga nowej koncepcualizacji prostytutki. Zakres badawczy artykułu obejmuje analizę obu zjawisk poprzez przeprowadzenie ankiet i wywiadów z osobami świadczącymi

³² M.L. Skilbrei, *Speaking the truth about prostitution* [w:] M. Spanger, M.L. Skilbrei (eds), *Prostitution Research in Context. Methodology, Representation and Power*, London 2017, s. 33–46.

³³ M. Górka (red.), *Cyberbezpieczeństwo jako podstawa bezpiecznego państwa i społeczeństwa*, Warszawa 2014; M. Górka (red.), *Cyberbezpieczeństwo dzieci i młodzieży. Realny i wirtualny problem polityki bezpieczeństwa*, Warszawa 2017; M. Górka, *Prostytucja i cyberprostytucja jako specyficzne zagrożenie dla młodych ludzi*, „Studia Edukacyjne” 2017, nr 46, s. 307–323.

usługi seksualne w celu zrozumienia ich zachowań, motywacji i czynników wpływających na wybór konkretnej formy pracy. Projekt ma na celu weryfikację wcześniejszych wyników badań naukowych³⁴. Analiza cyberprostytycji i przeprowadzenie dogłębnej oceny, obejmującej profile pracowników seksualnych, analizę online rynku usług seksualnych oraz badania dotyczące motywacji do pracy w prostytucji i cyberprostytycji, są niezwykle istotne. Badania te mają charakter porównawczy, konfrontując tradycyjną prostytucję z cyberprostytycją. Ponadto projekt poszerza wiedzę na temat cyberprostytycji przez badania przeprowadzone w Polsce.

Badanie prostytucji i cyberprostytycji wymaga odpowiedniego podejścia metodologicznego, uwzględniającego specyfikę tych zjawisk oraz kontekst, w którym się rozwijają. Podczas analizy tradycyjnej prostytucji kluczowe jest zachowanie obiektywizmu i unikanie subiektywizmu oraz stereotypów. Obserwacja zachowań w miejscach prostytucji stanowi ważny element badań.

Analiza zjawiska cyberprostytycji wymaga również zrozumienia specyfiki mediów społecznościowych i innych platform internetowych, na których ta forma prostytucji się pojawia. Badacze muszą uwzględnić charakterystykę użytkowników tych platform, ich motywacje i potrzeby, a także metody komunikacji i funkcjonowanie wirtualnych sieci. Techniki badawcze, takie jak wirtualna obserwacja, analiza treści i analiza sieci społecznościowych, są kluczowe w badaniach nad cyberprostytycją.

W projekcie zastosowano strategię doboru próby „kuli śnieżnej”, polegającą na nawiązywaniu kontaktu z osobami związanymi z prostytucją (tj. pracownikami seksualnymi), które z kolei polecały inne potencjalne osoby do badania. Dzięki tej metodzie uzyskano informacje od 190 uczestników prostytucji ulicznej i 220 osób zaangażowanych w cyberprostytycję. Dodatkowo przeprowadzono badania ankietowe w celu dotarcia do grupy osób związanych z cyberprostytycją poprzez ogłoszenia na dedykowanych forach internetowych. Zastosowano również metody bezpośrednie, takie jak ankiety online z pracownikami seksualnymi.

Niezależnie od wybranej strategii doboru próby, respondentom zapewniono poufność i anonimowość, aby zminimalizować ryzyko represji ze strony władz lub innych osób. Przestrzeganie standardów etycznych i poufności jest kluczowe w badaniach nad delikatnymi i kontrowersyjnymi tematami, takimi jak prostytucja. Zapewnia to zaufanie informatorów, ochronę danych osobowych oraz obiektywność, co pozwala na uzyskanie kompleksowego i wiarygodnego obrazu sytuacji.

Realizacja projektu

Popularność treści pornograficznych na platformach społecznościowych oraz w innych obszarach internetowych, zwłaszcza wśród młodzieży, jest szeroko udokumentowana. Przeprowadzone w 2013 r. badanie wykazało, że przynajmniej 11% blogów na znanej platformie społecznościowej

³⁴ Ch. Ashford, *Sex...*, wyd. cyt., s. 37–49.

zawierało treści pornograficzne³⁵. Zważywszy na nasilenie tego zjawiska w ostatnich latach, można przypuszczać, że w 2024 r. problem ten będzie jeszcze bardziej widoczny. Anonimowość zapewniana przez technologię cyfrową sprawia, że komputery stają się preferowanym medium dla osób zainteresowanych korzystaniem z usług cyberprostytytucji, ponieważ umożliwia im uniknięcie społecznego stygmatyzowania i konsekwencji prawnych³⁶.

W polskim społeczeństwie strony internetowe z treściami pornograficznymi zyskały ogromną popularność. Obserwacje sugerują, że na jednym z takich portali w dni poprzednie przebywa od 35 do 40 tys. użytkowników dziennie. Dane te są pozyskiwane z tzw. liczników odwiedzin, zamieszczanych przez witryny, które ilustrują aktualną liczbę odwiedzających i streamujących użytkowników. Ta kwestia staje się niepokojąca, zwłaszcza gdy w weekendy liczba użytkowników przekracza 50 tys. Zważywszy na stygmatyzację prostytucji, rzeczywista liczba osób korzystających z usług seksualnych może być znacznie wyższa niż oficjalnie podawana. Co więcej, niewiele jest informacji na temat prostytucji online, gdyż jest to zjawisko ukryte i działa mniej jawnie niż inne aspekty życia społecznego. Istnieje także wiele stron internetowych, co sprawia, że trudno jest kompleksowo zbadać cały proceder.

Kluczowym problemem badawczym jest ograniczona uwaga poświęcana osobom zaangażowanym w cyberprostytytucję. Wynika to z kontrowersyjnego charakteru tematu, trudności w prowadzeniu badań oraz faktu, że osoby te często są nieufne i skryte. Dodatkowo, niektóre części społeczności internetowej są hermetyczne i niechętnie udzielają informacji.

Choć należy zauważyć, że cyberprzestrzeń nie powinna być utożsamiana z pornografią, to jednak dla młodych ludzi łatwość dostępu do Internetu, w połączeniu z brakiem kontroli rodzicielskiej i niewystarczającymi środkami bezpieczeństwa cybernetycznego, prowadzi do zwiększonego narażenia na skorzystanie ze strony internetowej zawierającej treści pornograficzne. Jednak trudno dokładnie oszacować liczbę młodych ludzi, którzy codziennie uzyskują dostęp do takich materiałów.

Metodologia badawcza objęła tworzenie pytań ankietowych mających na celu rozróżnienie i scharakteryzowanie dwóch grup kobiet świadczących usługi seksualne — tych co świadczą je w życiu realnym i tych „pracujących” w cyberprzestrzeni. Zebrane informacje rzuciły również światło na przyczyny tego zjawiska i stanowiły punkt wyjścia do oceny polityki społecznej i bezpieczeństwa instytucji państwowych. Ze względu na specyficzny charakter i lokalizację ankiet odpowiedzi kobiet często dyktowały zakres tematyczny dyskusji, co pozwoliło na ocenę aktualnego stanu badań w dziedzinie czynników motywujących do rozpoczęcia uprawiania prostytucji i cyberprostytytucji.

³⁵ S. Perez, *Tumblr's adult fare accounts for 11.4% of site's top 200k domains, adult sites are leading category of referrals*, <<http://techcrunch.com/2013/05/20/tumblrs-adult-fare-accounts-for-11-4-of-sites-top-200k-domains-tumblrs-adult-fare-accounts-for-11-4-of-sites-top-200k-domains-adults-sites-are-leading-category-of-referrals>>, 22 lutego 2023 r.

³⁶ T.J. Holt, K.R. Blevins, N. Burkert, *Considering the Pedophile Subculture Online*, "Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment" 2010, Vol. 22, No. 1, s. 3–24.

Jednym z wyzwań nie tylko metodologicznych, ale także prawnych oraz etycznych przy badaniu nieletnich (poniżej 18. roku życia) jest konieczność uzyskania zgody rodziców i psychologa, a także obecność psychologa podczas badania oraz zgoda dyrektora szkoły. W związku z tym dane użyte do analizy cyberzagrożeń zostały zebrane od osób powyżej 18. roku życia. Badanie przeprowadzono za pomocą bezpośrednich wywiadów (z wykorzystaniem kwestionariuszy) z kobietami w wieku od 19 do 22 lat, które otwarcie przyznały się do świadczenia płatnych usług seksualnych od kilku lat, zarówno w świecie rzeczywistym, jak i wirtualnym. Dane zebrane od 190 kobiet, które świadczyły usługi seksualne w miejscach uznawanych oficjalnie za „kluby rozrywkowe” lub „salony masażu”, oraz od 220 kobiet, które świadczyły takie usługi w cyberprzestrzeni, można uznać za reprezentatywne dla szerszej grupy młodych ludzi, którzy podejmują tego rodzaju działalność.

Rozmówczynie dostarczyły informacji na temat rozpoczęcia pracy w tej branży, co oznacza, że zebrane dane odnoszą się do sytuacji sprzed kilku lat. Wszystkie kobiety, z którymi przeprowadzono wywiady, były pełnoletnie, ale informacje, które przekazały, opierały na swoich doświadczeniach oraz doświadczeniach innych osób zdobytych przed ukończeniem 18. roku życia. Dzięki temu uzyskano dane dotyczące badanego zjawiska bez naruszania prawa i zasad moralnych. Wszyscy uczestnicy zostali poinformowani o celach badania i mieli możliwość wycofania się w dowolnym momencie. Należy jednak zauważyć, że próba badawcza była ograniczona, ponieważ nie obejmowała kobiet widocznych w przestrzeni publicznej. Zebrane dane umożliwiły realizację założonych celów badawczych i porównanie obu form prostytucji wymienionych w tytule.

Celem badania było zrozumienie motywacji osób świadczących usługi seksualne w cyberprzestrzeni oraz ocena wpływu łatwo dostępnej pornografii na młode pokolenie. Chciano również zbadać różnice w rozumieniu i funkcjonowaniu prostytucji — porównano więc świat realny i wirtualny. Wreszcie — badanie miało na celu uświadomienie potrzeby edukacji w zakresie cyberbezpieczeństwa.

Choć analiza została ograniczona do konkretnej grupy osób, to uzyskane wypowiedzi mogą być symptomami szerszego zjawiska. Eksploracja nie do końca zbadanego obszaru przyczyniła się do osiągnięcia celów wyznaczonych w artykule. Podsumowując, niniejszy artykuł koncentruje się na zagadnieniu prostytucji i jej obecności w cyberprzestrzeni, porównując obie formy działalności poprzez wywiady kwestionariuszowe z osobami świadczącymi usługi seksualne w świecie realnym oraz wirtualnym. Analiza obejmuje różne aspekty, takie jak postawy społeczne, zachowania użytkowników Internetu, elementy cyberbezpieczeństwa i polityki państwa w zakresie bezpieczeństwa. Choć artykuł daje pewien wgląd w postawy, wpływy i działania, które pojawiają się w sferze seksualnej, to należy zauważyć, że analiza nie jest wyczerpująca, ponieważ w świecie online stale pojawiają się nowe rozwiązania funkcjonujące na granicy technologii i psychologii społecznej.

Wnioski z badań

Podobnie jak w analizach z poprzednich lat³⁷ i obecne badania potwierdziły, że najczęstszą motywacją do zaangażowania się w prostytutkę są kwestie ekonomiczne. Według 146 ankietowanych kobiet prostytutka stanowi skuteczny sposób na zdobycie pieniędzy, których nie mogłyby zarobić w innej pracy. Pozwala ona im także na zakup rzeczy, na które w innym przypadku nie miałyby środków. Nierówności ekonomiczne są więc jednym z czynników prowadzących do prostitucji, szczególnie widocznym na „rynku” kobiet, gdzie „kupujący” i „sprzedający” ustalają warunki transakcji. Dla wielu prostytutka stanowi wystarczające źródło dochodu, aby pozwolić sobie na upragnioną niezależność. Wszystkie 190 kobiet, z którymi przeprowadzono wywiady, prowadzi tzw. podwójne życie, by rozwiązać problemy wynikające z sytuacji, w której się znalazły.

Pragnienie szybkiego i łatwego zarobku jest kuszące dla wielu młodych kobiet. Prostitucja często jest reakcją na ubóstwo i trudności finansowe. Jednak droga do niej nie zawsze jest oczywista. Spośród ankietowanych osób 81 stwierdziło, że — zanim zdecydowało się na prostytutkę — bezskutecznie próbowało poprawić swoją sytuację finansową w inny sposób.

Spośród 190 osób świadczących usługi seksualne, z którymi przeprowadzono wywiady, 112 nie posiadało żadnych formalnych kwalifikacji ani zawodu. Poza jedną osobą, wszystkie pozostałe nie podjęły ani żadnych działań w celu znalezienia innego źródła utrzymania, ani innych inicjatyw, np. uczestnictwa w szkoleniach lub kursach zawodowych, pozwalających na zdobycie innego źródła dochodu. Dodatkowo należy zauważyć, że spośród 190 ankietowanych kobiet 86 dostrzegło uzależniający aspekt prostitucji, wynikający z możliwości szybkiego i wysokiego zarobku.

Zaledwie niewielka liczba respondentek (52 osoby) miała inne zatrudnienie przed rozpoczęciem pracy w branży usług seksualnych. Dla wszystkich ankietowanych kobiet prostytutka była planowana jako dodatkowe lub nieregularne źródło dochodu. Trzynaście z nich wyraziło niezadowolenie z wykonywanej pracy, podkreślając, że robią to wyłącznie z powodów finansowych. Analizując wstępne wyniki, można stwierdzić, że ubóstwo stanowi jeden z głównych czynników skłaniających do podjęcia pracy w prostitucji. Należy jednak zauważyć, że motywacje do jej uprawiania są różne. Prawie połowa ankietowanych kobiet (93 osoby) wybrała ten zawód ze względu na poczucie niezależności i nietypowy styl życia. Często miały one intymne relacje z wieloma partnerami, a prostytutka okazała się opcją, która oprócz kontaktów towarzyskich oferowała korzyści, o których wcześniej nie myślały.

Analizy pokazują również, że prostytutka w rzeczywistości często wiąże się z wieloma przestępczymi zjawiskami, co w praktyce oznaczało stosowanie przemocy fizycznej. Spośród badanych kobiet 52 przyznały, że padły ofiarą agresji. Warto zaznaczyć, że rzeczywisty poziom przemocy wobec tej grupy może być jeszcze wyższy, ponieważ wiele kobiet niechętnie ujawnia

³⁷ M. Górka, *Prostytucja...*, wyd. cyt., s. 307–323.

swoje doświadczenia w tej materii. Zajmowanie się tym procederem może również negatywnie wpływać na zdrowie i bezpieczeństwo tych osób. Oczywiście, w zależności od lokalizacji i środowiska, wskaźnik uzależnienia od alkoholu i narkotyków może się różnić. W badanej grupie żadna z ankietowanych kobiet nie przyznała się do regularnego zażywania narkotyków, jedynie 31 potwierdziło sporadyczne stosowanie tzw. miękkich narkotyków. Spożycie alkoholu w niewielkich ilościach nie było rzadkie wśród badanych, ale również nie stanowiło powszechnej praktyki.

Wielu naukowców i analityków postrzega kobiety zajmujące się prostytucją jako ofiary. Często doświadczają one trudnych sytuacji i cierpią z powodu niekorzystnych warunków ekonomicznych i społecznych, często także stosowana jest wobec nich przemoc, dlatego z tego powodu są one określane jako „podwójne ofiary”³⁸.

Analiza wyników badania kwestionariuszowego ukazuje różnice w odpowiedziach respondentów pracujących w cyberprzestrzeni. Różnica ta może tłumaczyć obecność procederu prostytucji w świecie online. Wszystkich 220 respondentów wskazało, że Internet zapewnia im poczucie komfortu, bezpieczeństwa i kontrolę nad sytuacją. Zatem powstaje pytanie: czy cyberprostytucja jest bezpieczniejszą formą prostytucji?

W porównaniu z kobietami pracującymi w świecie realnym, kobiety pracujące online mają większy wybór i swobodę. Ponadto wirtualna przestrzeń umożliwia kontakt z klientami w kontrolowanym środowisku i eliminuje ryzyko chorób przenoszonych drogą płciową. Innym najczęściej wymienianym powodem wśród respondentów było poczucie bezpieczeństwa i obecność w mniej agresywnym środowisku. Należy jednak zaznaczyć, że nawet w stosunkowo bezpiecznej przestrzeni online tylko 72 badane osoby wyraziły obawy dotyczące zachowania anonimowości.

Prostytucja jest społecznie stygmatyzowaną praktyką, która ma swoje historyczne korzenie. Społeczny wstyd jest jednym z powodów, dla których ludzie preferują korzystanie z usług prostytutek online. Anonimowość, cecha nieodłączna dla Internetu, umożliwia ludziom wyrażenie swoich potrzeb bez obawy o potępienie lub napiętnowanie ze strony społeczeństwa. Ta forma ekshibicjonizmu została wyrażona przez 144 respondentów. Świat wirtualny zapewnia schronienie przed reakcjami społecznymi i pozwala uczestnikom cyberprostytucji na kreowanie swojej tożsamości. Żaden z respondentów nie określił usług świadczonych podczas publicznych transmisji mianem prostytucji. Zamiast tego używano słów takich jak „relaks”, „zabawa” i „show”. Wydaje się więc, że usługi cybernetyczne nie są przez uczestników w żaden sposób ani stygmatyzowane, ani krytykowane. Respondenci również potwierdzają, że przypadki agresji słownej są rzadkie. Może to wynikać z obowiązującej etykiety oraz możliwości usuwania i blokowania kont użytkowników angażujących się w mowę nienawiści. W związku z tym należy zastanowić się, czy tego rodzaju działania mogą przyczynić się do normalizacji i podniesienia kultury w obszarze prostytucji.

³⁸ M. Boyce i in., *Delivering trauma-informed outreach to women involved in street-based prostitution: enablers and barriers*, „European Journal of Social Work” 2024, Vol. 27.

W przypadku cyberprostytycji kwestie ekonomiczne wciąż odgrywają istotną rolę, ale nie są już tak decydujące dla osób zajmujących się tym procederem. Korzyści materialne były istotnym priorytetem dla 120 kobiet, natomiast 92 z nich podkreślało, że ważniejsze było otrzymywanie komplementów i adoracja od użytkowników, co podnosiło ich poczucie własnej wartości. W odpowiedziach uzyskanych z badań można zauważyć również potrzebę akceptacji społecznej, która w codziennym życiu często nie była zaspokajana, dlatego można powiedzieć, że ta forma aktywności była substytutem relacji międzyludzkich. Ponadto inne czynniki, które skłoniły badane osoby do uczestnictwa w internetowej prostytucji, to „ciekawość”, „rozrywka”, „relaks” i „walka z nudą”. Te czynniki były dla nich równie istotne jak kwestie finansowe i poczucie własnej wartości.

Spośród przebadanych osób 76 przyznało, że zaczęło świadczyć usługi seksualne w sieci jeszcze podczas nauki w szkole średniej. Pozostałe 140 kobiet rozpoczęło swoją działalność internetową dopiero po wyprowadzeniu się z domu rodzinnego. Ich aktywność na tego typu stronach była w dużej mierze rezultatem braku nadzoru ze strony rodziców, co umożliwiało im swobodny dostęp do serwisów seksualnych. Zatem — wraz z oddalaniem się od rodziny w wymiarze geograficznym — wzrastał także wśród tych osób dystans psychologiczny od norm moralnych, co przyczyniało się do poczucia swobody.

Warto w tym miejscu wspomnieć o dwóch istotnych kwestiach. Po pierwsze, cyberprostytycja ma uporczywy charakter, który utrzymuje się przez lata ze względu na silny czynnik uzależniający. Wszystkie 76 kobiet, które zaczęły świadczyć usługi seksualne przed ukończeniem 18. roku życia, podkreślały ten aspekt w swoich wypowiedziach, podobnie jak reszta ankietowanych, która również wskazywała na częstą i długotrwałą obecność na tego typu stronach. Po drugie w 73 odnotowanych przypadkach osoby te czuły się silnie odizolowane od swojego środowiska społecznego, często doświadczając ostracyzmu i samotności. Obecność w sieci dawała im poczucie przynależności i akceptacji społecznej.

Środowisko internetowe umożliwiało budowanie poczucia własnej wartości, zwłaszcza wśród osób, które czuły się odizolowane w kontaktach interpersonalnych. Motywacje ludzi do obecności w cyberprzestrzeni to nie tylko ciekawość i rozrywka, ale także poczucie izolacji, potrzeba poprawy samooceny i ekshibicjonizm. Ten ostatni polega na dzieleniu się doświadczeniami życiowymi, zmartwieniami i troskami, a Internet daje tym osobom szansę do uzewnętrzniania myśli, których nie mogą wyrazić w rzeczywistości. Warto w tym miejscu zauważyć pewne zjawisko polegające na stopniowej akceptacji seksu za opłatą i uznaniu go za coś powszechnego. Kobiety coraz częściej utrzymują regularny kontakt z klientami w wirtualnym świecie, gdzie ich relacje często przypominają romantyczne zaangażowanie, spotkania towarzyskie lub przyjaźń. Prostytucja może wykazywać znaczne analogie do terapii lub psychoterapii³⁹. Osoby badane,

³⁹ M. Tyler, *All roads lead to abolition? Debates about prostitution and sex work through the lens of unacceptable work*, „Labour and Industry. A journal of the social and economic relations of work” 2021, Vol. 31, No. 1, s. 66–86.

które świadczą usługi seksualne, zauważyły, że dla wielu mężczyzn akt seksualny stanowił tylko pretekst do korzystania z takich usług, a prawdziwa potrzeba korzystania z nich wynika z czynników emocjonalnych. Sprzedaż usług seksualnych jest z natury specyficzną formą bliskości. Istnieją oczywiście inne zawody, które pozwalają na ujawnianie osobistych i intymnych doświadczeń. W prostytucji obnażanie prywatnych emocji i intymnych przeżyć jest kluczowym elementem tej działalności. Eksperci nazywają ten proces „komercjalizacją intymności”, zauważając podobieństwa do praktyk psychoterapeutycznych⁴⁰. W szerszym kontekście można zauważyć analogię do innych zawodów, takich jak fryzjer czy barman, w których istnieje pewien element empatii, troski i zainteresowania klientem. Jednakże dynamika relacji w cyberprzestrzeni jest zupełnie inna, ponieważ osoba oferująca usługi seksualne staje się stroną słuchającą.

Młodzi ludzie mogą więc zaangażować się w prostytucję ze względu na potrzeby emocjonalne i brak przygotowania do samodzielnego życia. Inne czynniki to zaniedbanie edukacji obywatelskiej, której celem jest kształtowanie i przygotowanie jednostki do dorosłego życia. Zaniżona samoocena także odgrywa tutaj znaczącą rolę, generując potrzebę przynależności do społeczności, która oferuje akceptację i wsparcie.

Wszyscy badani wskazali, że cyberprostytucja była wynikiem ich świadomego wyboru, praktyczną decyzją wynikającą z najlepszej dostępnej opcji. Dodatkowo, cała grupa badawcza uznała, że cyberprzestrzeń jest „ogólnie bezpieczniejsza niż ulica”. Dlatego osoby zaangażowane w prostytucję w realnym świecie są znacznie bardziej narażone na zagrożenia niż te, które świadczą usługi online.

Z 220 kobiet biorących udział w ankiecie, 164 wskazało, że działalność seksualna w sieci sprawia im przyjemność i zapewnia prosty oraz bezpieczny dochód. Okazuje się, że po pewnym czasie utrzymują one stały kontakt online z kilkoma klientami, którzy mogą ich obsypywać komplementami, radami oraz dodatkowymi korzyściami. Wszyscy badani podkreślali, że czerpią satysfakcję z interakcji i manipulowania widzami podczas transmisji. Praca seksualna online jest postrzegana jako przyjemna, niezobowiązująca działalność. Internet dostarcza nowych możliwości intymności, przy mniejszym ryzyku w porównaniu do tradycyjnych form kontaktu. We wszystkich odpowiedziach wskazywano, że kontakt online zapewnia prywatność, umożliwiając wykonywanie usług w domowym zaciszu, bez konieczności specjalnych przygotowań.

Badanie tych dwóch zjawisk społecznych umożliwia ukazanie różnic w kontekście prostytucji odbywającej się w rzeczywistości. Należy jednak zauważyć, że część ankietowanych osób angażuje się równocześnie w oba rodzaje prostytucji. Przeszło połowa badanych kobiet (122) zatrudnionych w agencjach towarzyskich przyznała, że świadczy również usługi seksualne w Internecie, traktując je jako dodatkowe źródło dochodu. W świetle omówionych wcześniej różnic w motywacjach do świadczenia usług

⁴⁰ J. Lever, D. Dolnick, *Call Girls and Street Prostitutes: Selling Sex and Intimacy* [w:] R. Weitzer (ed.), *Sex for Sale. Prostitution, Pornography and The Sex Industry*, New York 2000, s. 188.

seksualnych, takich jak poczucie bezpieczeństwa i osobista satysfakcja, należy zwrócić uwagę na istotną różnicę między obiema grupami, która wyloniła się w trakcie badań. Kobiety, które oferują usługi seksualne online, zazwyczaj cieszą się wsparciem rodziny i przyjaciół, na których mogą polegać. Spośród 220 respondentek 180 deklarowało pewność otrzymania pomocy od bliskich. Natomiast kobiety angażujące się w prostytutkę w świecie rzeczywistym są znacznie bardziej odizolowane. Tylko 60 spośród 190 ankietowanych kobiet przyznała, że może liczyć na wsparcie w razie problemów. Często nie posiadają one bliskich relacji rodzinnych lub zostały odrzucone przez swoją rodzinę. Co więcej, nawet jeśli kontaktują się z rodziną, nie mogą otwarcie mówić o swoim rzeczywistym źródle dochodu.

Kolejnym ważnym elementem analizowanego zjawiska jest czas, przez jaki respondenci są zaangażowani w świadczenie usług seksualnych online, który waha się od 6 miesięcy do 4 lat. Dla porównania, większość osób zaangażowanych w prostytutkę w świecie realnym pozostawała aktywna co najmniej 5 lat. W przypadku prostytutki w świecie rzeczywistym zauważa się jednak częstsza rotację niż w przypadku usług świadczonych w sieci. Wywiady sugerują, że może to być wynikiem przemocy fizycznej, chorób lub wyzysku. Zważywszy na powszechne korzystanie z cyberprzestrzeni i technologii mobilnych, można przypuszczać, że większość użytkowników Internetu zaczyna angażować się w usługi seksualne przed ukończeniem 18. roku życia. Należy jednak podkreślić, że każdy aspekt prostytutki niesie za sobą negatywne konsekwencje, w tym także jej elektroniczna forma, która jest szeroko rozpowszechnionym i dostępnym zjawiskiem w Internecie. Potwierdzają to relacje niewielkiej liczby ankietowanych kobiet, które mówiły o doświadczonych nieprzyjemnych konsekwencjach, takich jak identyfikacja tożsamości i późniejsza stygmatyzacja społeczna, a także nawiązywanie kontaktów, które mogą mieć tragiczne konsekwencje w prawdziwym życiu. W związku z tym, niezależnie od miejsca, gdzie odbywa się ten proceder, przemoc wobec kobiet i ich stygmatyzacja są powszechne dla prostytutki.

Podsumowanie

W artykule przeanalizowane zostały dwa istotne problemy, które obecnie najczęściej przyciągają uwagę opinii publicznej. Pierwszy dotyczy prostytutki, zjawiska istniejącego na marginesie społeczeństwa, stale pojawiającego się w debatach publicznych. Ważnym aspektem jest tutaj cyberprostitucja, której popularność rośnie. Druga kwestia koncentruje się na cyberprzestrzeni, która zmieniła sposób produkcji i dystrybucji treści seksualnych, stając się głównym obszarem zaspokajania potrzeb intymnych, zwłaszcza seksualnych.

Podkreślone zostało, że analiza problematyki prostytutki jako zjawiska społecznego może prowadzić do lepszego zrozumienia procesów zachodzących w społeczeństwie. Zjawiska tego nie można ignorować, ponieważ

dotyka ono milionów osób dzisiaj i z pewnością będzie wpływać w przyszłości, zwłaszcza że prostytucja nadal pozostaje tematem, który powraca w dyskursie publicznym.

Porównując niniejsze wyniki badań z badaniami sprzed ponad siedmiu lat, można zauważyć, że problemy zasygnalizowane we wcześniejszych badaniach, szczególnie w kontekście postaw społecznych dotyczących motywacji do zajmowania się cyberprostytucją oraz powodów coraz większej popularności tego zjawiska, nie uległy zmianie. Można więc stwierdzić, że zachowania społeczne w obszarze prostytucji online są mocno ugruntowane w postawach społecznych oraz pomimo ogromnego postępu technologicznego i innowacji cyfrowych zjawisko to, a także procesy mu towarzyszące nie zmieniły swojej natury.

Wyniki z badań ankietowych przeprowadzonych wśród 190 kobiet trudniących się prostytucją uliczną i 220 kobiet świadczących usługi seksualne online potwierdzają wzrastające znaczenie cyberprostytucji. Jednak nie wykazały one związków cyberprostytucji z zagrożeniami dla zdrowia i bezpieczeństwa usługodawczyń. Respondenci podkreślili większe poczucie bezpieczeństwa podczas korzystania z platform internetowych, w tym brak nadużyć i przemocy ze strony klientów, a także mniejsze ryzyko zarażenia się chorobami przenoszonymi drogą płciową.

Zrozumienie reakcji społeczeństwa na zjawisko prostytucji wymaga analizy tła kulturowego. Członkowie danej społeczności zdobywają unikalne dla danej kultury informacje o normach i zachowaniach społecznych. Te normy różnią się w zależności od kultury, religii, tradycji, interakcji społecznych i systemów politycznych. Jawne formy prostytucji i pornografii mogą naruszać społeczny ład, podważając przyjęte standardy etyczne i prawne.

Internet umożliwił każdemu, kto ma dostęp do kamery internetowej w komputerze lub telefonie komórkowym, uzyskanie dostępu do treści pornograficznych oraz tworzenie podobnych materiałów. Warto zastanowić się, czy postęp technologiczny miał na celu ułatwienie komunikacji w życiu codziennym, czy też został zaplanowany z myślą o używaniu go do przesyłania treści o charakterze seksualnym. Okazuje się, że jednym z głównych zastosowań technologii cyfrowych jest produkcja i dystrybucja treści pornograficznych, co mocno łączy innowacje technologiczne z aspektami seksualności.

Problem cyberprostytucji nie jest zjawiskiem przejściowym; jest on obecnie powszechny w społeczeństwie. Ponadto, cyberprostytucja — w szczególności wśród młodych ludzi — stanowi poważne zagrożenie. Można wręcz dostrzec, że — ze względu na swoją kontrowersyjną i wstydliwą naturę, a także poufny charakter Internetu i jego wpływ na system edukacji — temat ten często jest marginalizowany w przestrzeni publicznej.

Społeczne podejście do prostytucji często odzwierciedla wiele stereotypów i mitów związanych z tym zjawiskiem. Osoby pracujące w branży seksualnej nierzadko są postrzegane jako naruszające społeczne normy i wartości, a media nagminnie przedstawiają je w sposób uproszczony, co dodatkowo wzmacnia negatywny obraz tego zjawiska w świadomości społecznej. Niestety dziennikarze, duchowni, politycy oraz inne osoby

o znaczącym wpływie na myślenie i postrzeganie rzeczywistości przez innych ludzi często przyczyniają się do propagowania moralnych uprzedzeń⁴¹. Łęki i uczucia wyrosłe na gruncie stereotypów, a także masowe oburzenie i panika prowadzą do pogłębiania podziałów społecznych, co utrudnia lepsze zrozumienie tego zjawiska. Jednakże przeprowadzone analizy i oceny problematyki prostytucji mogą rzucić światło na jej znaczenie w kontekście społeczno-polityczno-prawnym, a także wyznaczać dalsze kierunki badań w tym zakresie.

Bibliografia

1. Agrawal A., *Sex Work and the Political Gaze*, „Social Change”, <<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0049085719863905>>, 16 lutego 2023 r.
2. Ashford Ch., *Sex work in cyberspace: who pays the price?*, „Information & Communications Technology Law” 2008, Vol. 17, No. 1.
3. Benoit C. i in., *The Relative Quality of Sex Work*, „Work, Employment and Society” 2020, Vol. 35, No. 2.
4. Blakey J.M., Gunn A., *The “ickiness factor”: Stigma as a barrier to exiting prostitution*, „Journal of Offender Rehabilitation” 2018, Vol. 57, Iss. 8.
5. Boyce M. i in., *Delivering trauma-informed outreach to women involved in street-based prostitution: enablers and barriers*, „European Journal of Social Work” 2024, Vol. 27.
6. Cimino A.N., *Uncovering Intentions to Exit Prostitution: Findings from a Qualitative Study*, „Victims & Offenders” 2019, Vol. 14, No. 5.
7. Cooper A. i in., *Predicting the future of Internet sex: Online sexual activities in Sweden*, „Sexual and Relationship Therapy” 2003, Vol. 18, No. 3.
8. Crowhurst I., Skilbrei M.L., *International comparative explorations of prostitution policies: lessons from two European projects*, „Innovation: The European Journal of Social Science Research” 2018, Vol. 31, No. 2.
9. Farley M., *Making the connections: resource extraction, prostitution, poverty, climate change, and human rights*, „The International Journal of Human Rights” 2022, Vol. 26, No. 6.
10. Farmer A., Horowitz A.W., *Prostitutes, Pimps, and Brothels: Intermediaries, Information, and Market Structure in Prostitution Markets*, „Southern Economic Journal” 2013, Vol. 79, No. 3.
11. Garland D., *On the concept of moral panic*, „Crime Media Culture” 2008, Vol. 4, No. 1.
12. Górka M. (red.), *Cyberbezpieczeństwo dzieci i młodzieży. Realny i wirtualny problem polityki bezpieczeństwa*, Warszawa 2017.
13. Górka M. (red.), *Cyberbezpieczeństwo jako podstawa bezpiecznego państwa i społeczeństwa*, Warszawa 2014.
14. Górka, M., *Prostytucja i cyberprostytucja jako specyficzne zagrożenie dla młodych ludzi*, „Studia Edukacyjne” 2017, nr 46.
15. Hansen M.A., Johansson I., *Asking About “Prostitution”, “Sex Work” and “Transactional Sex”: Question Wording and Attitudes Toward Trading Sexual Services*, „The Journal of Sex Research” 2023, Vol. 60, No. 1.
16. Hewer R.M.F., *The Language of Violence: Exploring the Contested Relationship Between Violence Against Women and Sex-Work/Prostitution*, „Social & Legal Studies”, <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/09646639221140796>>, 14 lutego 2023 r.
17. Holt T.J., Blevins K.R., Burkert N., *Considering the Pedophile Subculture Online*, „Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment” 2010, Vol. 22, No. 1.
18. Jonsson L.S., Svedin C.G., Hydén M., *Young women selling sex online — narratives on regulating feelings*, „Adolescent Health, Medicine and Therapeutics” 2015, Vol. 6.
19. Kowalewska-Lukuć M., *Prostytucja, usługi seksualne i przestępstwa okolo-prostytucyjne w prawie karnym — próba uporządkowania pojęć*, „Prawo w Działaniu” 2022, t. 51.

⁴¹ D. Garland, *On the concept of moral panic*, „Crime Media Culture” 2008, Vol. 4, No. 1, s. 9–30.

20. Lanier M.M., Cooper A.T., *From papyrus to cyber: how technology has directed law enforcement policy and practice*, "Criminal Justice Studies" 2016, No. 2.
21. Leon Ch.S., Shdaimah C.S., *JUSTifying Scrutiny: State Power in Prostitution Diversion Programs*, "Journal of Poverty" 2012, Vol. 16, No. 3.
22. Lever J., Dolnick D., *Call Girls and Street Prostitutes: Selling Sex and Intimacy* [w:] Weitzer R. (ed.), *Sex for Sale. Prostitution, Pornography and The Sex Industry*, New York 2000.
23. Lipschultz J.H., *Free expression in the age of the Internet*, Boulder 2000.
24. Moorman J.D., Harrison K., *Gender, Race, and Risk: Intersectional Risk Management in the Sale of Sex Online*, "The Journal of Sex Research" 2016, Vol. 53, No. 7.
25. Nagy V., Powell A., *Legalising Sex Work: The Regulation of 'Risk' in Australian Prostitution Law Reform*, "Current Issues in Criminal Justice" 2016, Vol. 28, No. 1.
26. Pacewicz-Biegańska J., *Pornografia jako świat wyobrażony kobiecej i męskiej seksualności*, „Ars Educandi” 2015, nr 12.
27. Perez S., *Tumblr's adult fare accounts for 11.4% of site's top 200k domains, adult sites are leading category of referrals*, <<http://techcrunch.com/2013/05/20/tumblrs-adult-fare-accounts-for-11-4-of-sites-top-200k-domains-tumblrs-adult-fare-accounts-for-11-4-of-sites-top-200k-domains-adults-sites-are-leading-category-of-referrals>>, 22 lutego 2023 r.
28. Roberts J.W., Hunt S.A., *Social control in a sexually deviant cybercommunity: A cappers' code of conduct*, "Deviant Behavior" 2012, Vol. 33, No. 10.
29. Roe-Sepowitz D. i in., *Invisible Offenders: Estimating Online Sex Customers*, "Journal of Human Trafficking" 2016, Vol. 2, No. 4.
30. Roe-Sepowitz D., Ryon S.B., Hickle K., *Invisible Offenders: Estimating Online Sex Customers*, "Journal of Human Trafficking" 2016, Vol. 2, No. 4.
31. Sanders T. i in., *Crimes and Safety in the Online Sex Industry* [w:] T. Sanders i in. (eds), *Internet Sex Work. Beyond the Gaze*, Glasgow 2018.
32. Sanders T., Scoular J., Campbell R., *Sex Work, Hate Crime and the Criminal law*, "The Journal of Criminal Law" 2022, Vol. 86, No. 2.
33. Skilbrei M.L., *Speaking the truth about prostitution* [w:] Spanger M., Skilbrei M.L. (eds), *Prostitution Research in Context. Methodology, Representation and Power*, London 2017.
34. Szota P., *Prostytucja i jej nowe formy oraz zjawiska pokrewne a regulacje prawne*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Iuridica” 2018, t. 85.
35. Taylor J.L., Canary H.E., *Organizing Prostitution Through Silence Discourse: Unveiling Masks of a Masquerade*, "Western Journal of Communication" 2017, Vol. 81, No. 1.
36. Tyler M., *All roads lead to abolition? Debates about prostitution and sex work through the lens of unacceptable work*, "Labour and Industry. A journal of the social and economic relations of work" 2021, Vol. 31, No. 1.
37. Vlasea I., Grasso M., *Support for Prostitution Legalization in Romania: Individual, Household, and Socio-cultural Determinants*, "The Journal of Sex Research" 2023, Vol. 60, No. 6.
38. Weeks J., *The Languages of Sexuality*, New York 2011.
39. Wiktorowski G., „Szaleństwo ciała” — pornografia współczesna a medykalizacja ciała. *Implikacje historycznomedyczne*, „Forum Socjologiczne” 2017, t. 8.
40. Young I.M., *The Ideal of Community and the Politics of Difference*, Philadelphia 1995.

DOI: 10.5604/01.3001.0054.8518

<http://dx.doi.org/10.5604/01.3001.0054.8518>

Słowa kluczowe: prostytucja, cyberprostytucja, cyberzysk, cyberbezpieczeństwo, społeczeństwo informacyjne

Streszczenie: Niniejszy artykuł koncentruje się na analizie dwóch zjawisk: tradycyjnej prostytucji i nowej jej formy — cyberprostytucji. Celem publikacji jest ich przedstawienie i porównanie, a także omówienie głównych czynników warunkujących występowanie obu form świadczenia usług seksualnych. Analiza zjawiska cyberprostytucji ma na celu lepsze zrozumienie jego problematyki w kontekście nowych technologii, a także zidentyfikowanie czynników wpływających na wybór tego rodzaju pracy oraz zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa osób świadczących usługi seksualne. Badania w tym obszarze mogą przyczynić się do poprawy strategii polityki

publicznej, np. poprzez zminimalizowanie przyczyn, które wpływają na wybór tego rodzaju zajęcia i zmniejszenie jego negatywnych skutków. Pomimo kontrowersyjnego charakteru tematu, tego rodzaju badania należy uznać za ważne, ponieważ ukazują społeczeństwu problematykę prostytucji i jej wpływ na życie osób pracujących w tej branży, podnosząc tym samym świadomość zagrożeń związanych z tym zawodem i zwalczając stereotypy społeczne dotyczące pracowników seksualnych.